

LEO PERUTZ

Ὁ Μαῖτρ
τῆς Δευτέρας Παρουσίας

Μετάφραση: ΡΟΖΑ ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ

Ἐπίμετρο: HANS-HARALD MÜLLER

Ἐπιμέλεια:

ΕΜΗ ΒΑΙΚΟΥΣΗ - ΓΙΩΤΑ ΚΡΙΤΣΕΛΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΚΙΧΛΗ

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

<i>Ὁ Μαίτρο τῆς Δευτέρας Παρουσίας</i>	9
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ	251
ΕΠΙΜΕΤΡΟ	
Hans-Harald Müller: «Τὸ κόκκινο τοῦ αἵματος, τῆς ἀμαρτίας καὶ τῆς φωτιᾶς!»	259
Σημείωμα γιὰ τὴν πρόσληψη τοῦ <i>Μαίτρο</i> <i>τῆς Δευτέρας Παρουσίας</i> ἀπὸ τὴν κριτικὴν	271
ΕΙΚΟΝΕΣ	279

I

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΑΝΤΙ ΕΠΙΛΟΓΟΥ

ΤΟ ΕΡΓΟ ΜΟΥ ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ. Κατέγραψα όλα όσα συνέβησαν τὸ φθινόπωρο τοῦ 1909, τὰ τραγικὰ ἐκεῖνα συμβάντα, μὲ τὰ ὁποῖα συνδέθηκα μὲ τόσο περίεργο τρόπο. Ἐγραψα ὅλη τὴν ἀλήθεια. Τίποτα δὲν παρέλειψα, τίποτα δὲν ἀπέκρυψα. Γιατί νὰ τὸ κάνω ἄλλωστε; Δὲν ἔχω λόγο νὰ κρύψω τίποτα. Καθὼς ἔγραφα, ἀνακάλυπτα ὅτι εἶχα κρατήσει ζωντανὲς καὶ καθαρὲς στὴ μνήμη μου ἓνα σωρὸ λεπτομερείες, ἀκόμα καὶ ὀρισμένα ἐπουσιώδη γεγονότα, ὅπως συζητήσεις καὶ ἀσήμαντα περιστατικὰ τῆς ἡμέρας. Εἶχα ὅμως σχηματίσει ἐντελῶς λανθασμένη εἰκόνα γιὰ τὸ χρονικὸ διάστημα στὴ διάρκεια τοῦ ὁποίου ἐκτυλίχθηκαν ὅλα. Ἀκόμα καὶ σήμερα ἔχω τὴν ἐντύπωση ὅτι πρόκειται γιὰ διάστημα πολλῶν ἐβδομάδων. Λάθος. Θυμᾶμαι πολὺ καλὰ τὴν ἡμέρα ποὺ ὁ

δόκτωρ Γκόρσκι μου ζήτησε νὰ πᾶμε στὴν ἔπαυλη Μπίσοφ γιὰ νὰ παίξουμε μουσική: ἦταν ἡ 26η Σεπτεμβρίου τοῦ ἔτους 1909. Κυριακή. Ἀκόμα βλέπω μπροστά μου τὸ σκηνικὸ ἐκείνης τῆς ἡμέρας μὲ ὅλες τὶς λεπτομέρειες. Μόλις εἶχα λάβει ἓνα γράμμα ἀπὸ τὴ Νορβηγία μὲ τὸ πρωινὸ ταχυδρομεῖο καὶ προσπαθοῦσα νὰ διακρίνω τὴ σφραγίδα στὸν φάκελο. Ὁ νοῦς μου πῆγε στὴ φοιτήτρια μὲ τὴν ὁποία συνταξίδευα στὸ φιόρδ τοῦ Στάβανγκερ. Εἶχε ὑποσχεθεῖ ὅτι θὰ μοῦ ἔγραφε. Ἄνοιξα τὸ γράμμα, ἀλλὰ τὸ μόνον ποὺ βρῆκα ἦταν τὸ διαφημιστικὸ φυλλάδιο ἐνὸς χειμερινοῦ ξενοδοχείου στὸ Χάρντανγκερ. Ἀπογοητεύτηκα. Ἀργότερα πῆγα στὴ λέσχη ξιφασκίας. Καθ' ὁδόν, στὴν ὁδὸ Φλοριάνι, μὲ αἰφνιδίασε μιὰ ξαφνικὴ μπόρα. Χώθηκα σὲ μιὰν αὐλὴ καὶ ἀνακάλυψα ἓναν παλιό, ἐγκαταλελειμμένο κῆπο μ' ἓνα μαρμάρينو μπαρόκ σιντριβάνι. Μιὰ ἡλικιωμένη γυναίκα μὲ ρώτησε ἂν ἔμενε ἐκεῖ μιὰ παραδουλεύτρα, ὀνόματι Κρόιτσερ. Τὰ θυμᾶμαι σὰν νὰ ἦταν χθές. Ὑστερα ἡ βροχὴ σταμάτησε καὶ ὁ καιρὸς ἄνοιξε. Τὴν 26η Σεπτεμβρίου τοῦ 1909 τὴν ἔχω κρατήσῃ στὴ μνήμη μου σὰν μιὰ μέρα μὲ ζεστὸ ἀεράκι καὶ καθαρὸ οὐρανό.

Τὸ μεσημέρι ἔφαγα μὲ δυὸ συντρόφους μου ἀπὸ τὸ Σύνταγμα σὲ ἓνα ὑπαίθριο ἐστιατόριο. Τὶς πρωινὲς ἐφημερίδες τὶς ἄφησα γιὰ μετὰ τὸ φαγητό. Περιεῖχαν ἀναλύσεις γιὰ τὸ ζήτημα τῶν Βαλκανίων καὶ τὴν πολιτικὴ τῶν Νεότουρκων· εἶναι ἀπορίας ἄξιον πῶς τὰ θυμᾶμαι ἀκόμα ὅλα αὐτά. Τὸ κύριο ἄρθρο σχολίαζε τὸ

ταξίδι του βασιλιᾶ τῆς Ἀγγλίας κι ἓνα ἄλλο ἀναφερόταν στὰ σχέδια τοῦ Τούρκου σουλτάνου. «Στάση ἀναμονῆς τοῦ Ἄμπντοῦλ Χαμίτ» ἦταν ὁ τίτλος μὲ ἔντονα γράμματα, πάνω ἀπὸ τὶς πρῶτες γραμμές. Ἡ στήλη τῶν χρονικῶν περιέγραφε λεπτομέρειες ἀπὸ τὴ ζωὴ τοῦ Σεφκὲτ Πασᾶ καὶ τοῦ Νιαζι μπέη — ποιὸς ἄραγε θυμᾶται σήμερα τὰ ὀνόματα αὐτά; Τὸ βράδου εἶχε ξεσπάσει μιὰ καταστροφικὴ φωτιά στὸν σιδηροδρομικὸ σταθμὸ Νόρντβεστ· «τεράστια ἀποθέματα ξυλείας καταστράφηκαν», ἀνέφεραν οἱ ἐφημερίδες. Ἕνας πανεπιστημιακὸς σύλλογος ἀνακοίνωνε μιὰ παράσταση τοῦ Δαντὸν τοῦ Μπύχνερ, στὴν ὄπερα ἔπαιζαν τὸ *Λυκόφως τῶν Θεῶν*, μὲ πρωταγωνιστὴ ἓναν τραγουδιστὴ ἀπὸ τὸ Μπρέσλαου στὸν ρόλο τοῦ Χάγκεν. Στὴν πινακοθήκη ὑπῆρχε μιὰ ἐκθεση ἔργων τοῦ Γιὰν Τόοροπ καὶ τοῦ Λόβις Κορίντ καὶ ὅλη ἡ πόλη ἔτρεχε νὰ τὰ θαυμάσει. Κάπου, στὴν Πετρούπολη ἂν δὲν κάνω λάθος, εἶχαν ξεσπάσει ἐπεισόδια καὶ ἀπεργίες ἐργατῶν, στὸ Ζάλτσμπουργκ εἶχαν ληστέψει μιὰ ἐκκλησία καὶ στὴ Ρώμη ἀναφέρονταν ἐπεισόδια στὸ Παλάτσο ντέλλα Κονσούλτα. Μὲ πολὺ μικρὰ γράμματα εἶδα τὴν εἶδηση γιὰ τὴν κατάρρευση τῆς τράπεζας Μπέργκσταϊν. Δὲν μὲ ἐξέπληξε καθόλου· τὸ περίμενα καὶ εἶχα φροντίσει νὰ ἀποσύρω ἐγκαίρως τὶς καταθέσεις μου. Ἀμέσως ὅμως μοῦ ἤρθε στὸν νοῦ ἓνας γνωστός μου, ὁ ἠθοποιὸς Εὐγένιος Μπίσοφ, πού εἶχε κι αὐτὸς ἐμπιστευθεῖ τὴν περιουσία του ἐκεῖ. «Ἐπρεπε νὰ τὸν εἶχα προειδοποιήσει», σκέφτηκα. Θὰ μὲ εἶχε ὅμως πιστέ-

πει; Ἀνέκαθεν θεωροῦσε ὅτι δὲν ἤμουν ἀρκετὰ ἐνημερωμένοι. Καὶ ἄλλωστε ποιός ὁ λόγος νὰ ἀνακατεῦεται κανεὶς σὲ ξένες ὑποθέσεις; Ὑστερα θυμήθηκα μιὰ συζήτηση πού εἶχα λίγες μέρες πρὶν μὲ τὸν διευθυντὴ τοῦ Αὐλικοῦ Θεάτρου.¹ Ἡ κουβέντα εἶχε ἔρθει στὸν Εὐγένιο Μπίσοφ. «Ὁ ἄνθρωπος δυστυχῶς μεγαλώνει καὶ δὲν μπορῶ νὰ τὸν βοηθήσω», εἶχε πεῖ ὁ διευθυντής, καὶ πρόσθεσε μερικὰ σχόλια γιὰ τὸ πόσο πιεστικὴ ἦταν ἡ νέα γενιὰ τῶν ἠθοποιῶν. Ἄν εἶχα καταλάβει καλά, ὁ Εὐγένιος Μπίσοφ δὲν εἶχε πολλὰς ἐλπίδες νὰ ἀνανεωθεῖ τὸ συμβόλαιό του. Καὶ τώρα εἶχε προστεθεῖ καὶ ἡ ἀτυχία μὲ τὴν τράπεζα Μπέργκσταϊν καὶ Σία.

Ὅλα αὐτὰ τὰ θυμᾶμαι. Τόσο καθαρὰ εἶναι χαραγμένα στὴ μνήμη μου τὰ γεγονότα τῆς 26ης Σεπτεμβρίου τοῦ 1909. Μοῦ εἶναι ἐπομένως ἀκόμα πιὸ δυσεξήγητο πῶς μπόρεσα νὰ μεταθέσω στὰ μέσα Ὀκτωβρίου τὴν ἡμέρα πού μπήκαμε καὶ οἱ τρεῖς στὸ σπίτι τῆς ὁδοῦ Ντομινικάνερ-Μπαστάι. Ἴσως νὰ ἦταν τὰ μαραμμένα φύλλα ἀπὸ τὶς καστανιές στὰ χαλίκια τοῦ κήπου, τὰ γινωμμένα σταφύλια στὶς γωνιές τῶν δρόμων καὶ ἡ πρώτη φθινοπωρινὴ παγωνιά — ἴσως νὰ μὲ παραπλάνησαν ὅλες ἐκεῖνες οἱ ἀσυνείδητες ἀναμνήσεις πού κατὰ κάποιον τρόπο συνδέονται μ' ἐκείνη τὴν ἡμέρα. Στὴν πραγματικότητα, ἡ μέρα πού ἐρρίφθη ὁ κύβος ἦταν ἡ 30ῆ Σεπτεμβρίου, πράγμα πού ἐξακρίβωσα ἀνατρέχοντας στὶς σημειώσεις μου ἀπὸ ἐκείνη τὴν ἐποχὴ.

Ἀπὸ τὶς 26 ἕως τὶς 30 Σεπτεμβρίου, ἄρα τὸ πολὺ πέντε ἡμέρες, κράτησε αὐτὸ τὸ τραγικὸ κυνήγι φαντασμάτων. Μόνο πέντε ἡμέρες διήρκεσε τὸ περιπετειῶδες κυνήγι, ἢ καταδίωξη ἑνὸς ἀθέατου ἐχθροῦ, ἑνὸς τρομακτικοῦ φαντάσματος, δίχως σάρκα καὶ ὀστά. Ἀνακαλύψαμε ἓνα ἴχνος ἀπὸ αἷμα καὶ τὸ ἀκολουθήσαμε. Οἱ πύλες τῶν αἰώνων ἀνοιξαν σιωπηλά. Τότε κανεῖς μας δὲν φανταζόταν ποῦ ὀδηγοῦσε ὁ δρόμος, σήμερα ὅμως μοῦ φαίνεται σὰν νὰ εἶχαμε διασχίσει, ψηλαφητά, μὲ δυσκολία, βῆμα πρὸς βῆμα, ἓναν μακρὸν καὶ σκοτεινὸν διάδρομο, στὸ τέρμα τοῦ ὁποίου μᾶς περίμενε τὸ τέρας, κραδαίνοντας ἓνα ρόπαλο... Τὸ ρόπαλο ἔπεσε σφυρίζοντας δύο, τρεῖς φορές. Τὸ τελευταῖο χτύπημα βρῆκε ἐμένα, καὶ θὰ εἶχα πεθάνει, θὰ εἶχα τὴν ἴδια τραγικὴ μοῖρα μὲ τὸν Εὐγένιο Μπίσοφ καὶ τὸν Σόλγκρουπ, ἂν δὲν μὲ εἶχε τραβήξει πίσω στὴ ζωὴ, τὴν τελευταία στιγμή, ἓνα ἀποφασιστικὸ χέρι.

Πόσα θύματα εἶχε βρεῖ ἄραγε τὸ αἱμοσταγὲς αὐτὸ τέρας στὴ διαδρομὴ του ἀνάμεσα στὶς ἀκάνθινες λόχμες τῶν αἰώνων, στὸ πέρασμά του μέσα στὸν Χρόνο καὶ τοὺς διάφορους τόπους; Μὲ ἄλλα μάτια βλέπω σήμερα κάποια ἀνθρώπινα πεπρωμένα ἀπὸ τὸ παρελθόν. Πίσω ἀπὸ τὸ ἐξώφυλλο τοῦ βιβλίου, ἀνάμεσα στὰ ὀνόματα τῶν προηγούμενων κατόχων, ἀνακάλυψα μιὰ μισοσβησμένη ὑπογραφή. Διάβασα ἄραγε σωστά; Ἦταν καὶ ὁ Χάινριχ φὸν Κλάιστ...; Ὅχι. Δὲν ἔχει νόημα νὰ γυρεύω ἀπαντήσεις καὶ νὰ εἰκάζω, οὔτε νὰ ἐξορκίζω τὰ ὀνόματα τῶν μεγάλων νεκρῶν. Σύννεφα ὁμί-

χλης καλύπτουν τὴν εἰκόνα τους. Τὸ παρελθὸν παραμένει βουβό. Κι ἀπάντηση μέσα ἀπ' τὸ σκοτάδι δὲν θὰ ῥθει ποτὲ καμιά.

Δὲν ἔχει περάσει ἀκόμα. Ὅχι, δὲν ἔχει περάσει. Ἀπὸ τὰ βάθη του ἀναδύονται οἱ εἰκόνες καὶ τρυπώνουν μέσα μου τὶς νύχτες ἀλλὰ καὶ μέρα μεσημέρι — τώρα βέβαια, δόξα τῷ Θεῷ, ἀμυδρὲς καὶ ἄτονες, σχήματα χωρὶς οὐσία. Κοιμᾶται τὸ νεῦρο στὸν ἐγκέφαλό μου, ἀλλὰ ὁ ὕπνος του δὲν εἶναι ἀκόμα ἀρκετὰ βαθύς. Καμιά φορὰ μὲ πιάνει ἕνας ξαφνικὸς φόβος καὶ τρέχω στὸ παράθυρο, πιστεύοντας ὅτι ἐκεῖ, ἐκεῖ ψηλὰ θὰ δῶ τεράστιες μάζες τοῦ φρικτοῦ φωτὸς νὰ ξεχύνονται στὸν οὐρανό. Καὶ δὲν μπορῶ νὰ πιστέψω ὅτι ἐκεῖ πάνω στέκει ὁ ἥλιος, καλυμμένος μὲ ἀσημένια καταχνιά, στριμωγμένος ἀνάμεσα σὲ πορφυρὰ σύννεφα ἢ μόνος μέσα στὸ ἀτελείωτο γαλάζιο τοῦ οὐρανοῦ, καὶ γύρω μου, ὅπου καὶ νὰ κοιτάξω, τὰ πανάρχαια, αἰώνια χρώματα, τὰ χρώματα τοῦ ἐπίγειου κόσμου. Ποτὲ πιὰ ἀπὸ ἐκείνη τὴν ἡμέρα δὲν ξαναεἶδα τὸ ἀποτρόπαιο κόκκινο χρῶμα τοῦ αἵματος, τῆς ἀμαρτίας καὶ τῆς φωτιᾶς.² Ἀλλὰ οἱ σκιὲς εἶναι πάντα ἐκεῖ, ἔρχονται καὶ ξανάρχονται, μὲ ἔχουν περικυκλώσει καὶ προσπαθοῦν νὰ μὲ ἀδράξουν. Ἄραγε, δὲν θὰ ἐξαφανιστοῦν ποτὲ ἀπὸ τὴ ζωή μου;

Ἴσως, κατατρεγμένη μου ψυχὴ! Ἴσως κατάφερα ν' ἀποδιώξω γιὰ πάντα ὅλα ὅσα μὲ βασανίζουν καταγράφοντάς τα. Ἄφησα πίσω μου τὴν ἱστορία μου,

μιά στοίβα σκόρπιες σελίδες, πάνω τους έβαλα έναν σταυρό. Τί σχέση έχω πια εγώ μαζί της; Τήν παραμερίζω, σάν νά τήν είχε ζήσει ή νά τήν είχε φανταστεί κάποιος άλλος, σάν νά τήν είχε γράψει κάποιος άλλος, όχι εγώ.

Όμως ακόμη ένας λόγος μου επέβαλε νά καταγράψω όλα όσα θά ήθελα νά είχα ξεχάσει, αλλά δέν μπορώ. Ο Σόλγκρουπ, λίγο προτού πεθάνει, κατέστρεψε ένα γραμμένο φύλλο περγαμηνής. Τό έκανε ώστε κανένα θύμα νά μὴν υποπέσει στο μέλλον στην ΐδια φρικτή πλάνη. Είναι σίγουρο όμως ότι ή περγαμηνή αὐτή ήταν ή μοναδική στο είδος της; Μήπως υπάρχει σέ κάποια άλλη ξεχασμένη γωνιά τοῦ κόσμου ακόμη μιὰ Έκθεση τοῦ Φλωρεντινοῦ ὀργανίστα, κιτρινισμένη, σκονισμένη, σαπισμένη, φαγωμένη ἀπό τὰ ποντίκια, θαμμένη κάτω ἀπό τή σαβούρα κάποιου παλιατζίδικου, τρυπωμένη πίσω ἀπό τούς τόμους μιᾶς παλιάς βιβλιοθήκης ή ἀνάμεσα στα χαλιά, τίς χατζάρες καί τὰ Κοράνια στο δάπεδο κάποιας ἀγορᾶς τοῦ Έρζερούμ, τοῦ Ντιαρμπακίρ ή τῆς Τζαϊπούρ; Μήπως βρίσκεται κάπου ἐκεῖ καί παραφυλάει, ἔτοιμη νά ἀναστηθεῖ, διψώντας γιά νέα θύματα;

Εἴμαστε ὅλοι πλάσματα πού παρεκκλίναμε ἀπό τή βούληση τοῦ Μεγαλοδύναμου. Μέσα μας κουβαλάμε, χωρίς νά τὸ υποψιαζόμαστε, ἕναν φοβερό ἐχθρό. Δέν κινεῖται· κοιμάται, κείτεται σάν νεκρός. Άλίμονο ἀν ζυπνήσει! Άς μὴ θελήσει ποτέ ξανά ἀνθρώπου μάτι ν'

ἀντικρίσει τὸ κόκκινο χρῶμα τοῦ αἵματος, τῆς ἀμαρτίας καὶ τῆς φωτιᾶς ποὺ εἶδα ἐγώ. Ναί — ὁ Θεὸς ἄς μὲ βοηθήσει —, ἐγὼ τὸ εἶδα!

Γι' αὐτὸ ἔγραψα τὴν ἱστορία μου. Τώρα πιά, βλέποντας τὴ στοίβα τῶν σημειώσεων μπροστά μου, ξέρω καλὰ πὼς δὲν ξεκινάει κανονικά.

Πῶς ξεκινάει; Καθόμουν στὸ γραφεῖο μου, στὸ σπίτι, καὶ ξεφύλλιζα ἓνα βιβλίο, μὲ τὴν πίπα ἀνάμεσα στὰ δόντια. Ἐκείνη τὴ στιγμή μπῆκε μέσα ὁ δόκτωρ Γκόρσκι.

Ὁ δόκτωρ Ἐντουαρντ Ρίττερ φὸν Γκόρσκι. Κανεὶς δὲν τὸν γνῶριζε, ὅσο ζοῦσε, πέραν ἑνὸς πολὺ στενοῦ κύκλου ἐπιστημόνων. Μόνο μετὰ θάνατον ἔγινε παγκοσμίως γνωστός. Πέθανε στὴ Βοσνία ἀπὸ μιὰ μεταδοτικὴ ἀσθένεια, ποὺ ἀποτελοῦσε τὸ ἀντικείμενο τῆς μελέτης του. Σὰν νὰ τὸν βλέπω μπροστά μου: λίγο καμπούρης, κακοξυρισμένος, πολὺ ἀτημέλητος, μὲ τὴν κεντημένη του γραβάτα στραβοδεμένη. Κρατοῦσε τὴ μύτη του μὲ τὸν δείκτη καὶ τὸν ἀντίχειρα.

«Πάλι αὐτὴ ἡ καταραμένη πίπα σας!» ἄρχισε τὸν ἐξάψαλμο. «Μὰ δὲν μπορεῖτε ἐπιτέλους νὰ ζήσετε χωρὶς αὐτήν; Τί μπόχα, Θεέ μου! Μέχρι κάτω στὸν δρόμο φτάνει ἡ μυρωδιά».

«Μοῦ ἀρέσει, γιατί μοῦ θυμίζει τὴ μυρωδιά ξένων σιδηροδρομικῶν σταθμῶν», τοῦ ἀπάντησα καὶ σηκώθηκα νὰ τὸν χαιρετήσω.

«Τὴν κατάρρα μου νὰ ἔχει!» μουρμούρισε. «Ποῦ ἔχετε τὸ βιολί σας; Θὰ παίξετε στοῦ Εὐγένιου Μπίσοφ,

ἔχω ἐπιφορτισθεῖ μὲ τὴν ἀποστολὴ νὰ σᾶς πάρω μαζὶ μου».

Τὸν κοίταξα παραξενεμένος.

«Διαβάσατε ἐφημερίδα σήμερα;» τὸν ρώτησα.

«Ἄ, κι ἐσεῖς τὸ ξέρετε λοιπόν;» φώναξε. «Ὁλος ὁ κόσμος, φαίνεται, τὸ ξέρει, μόνο ὁ Εὐγένιος Μπίσοφ δὲν ἔχει ἰδέα. Ἄσχημο πράμα. Ὑποψιάζομαι ὅτι τοῦ τὸ κρύβουν. Ἐχει καὶ προβλήματα μὲ τὴ διεύθυνση τώρα καὶ τουλάχιστον μέχρι νὰ λυθοῦν δὲν πρέπει νὰ μάθει τίποτα. Ἀλήθεια, ἔχετε δεῖ πῶς τὸν προστατεύει ἡ Ντίνα; Σὰν φύλακας ἀρχάγγελος στέκεται μπροστά του. Ἐλᾶτε, πᾶμε τώρα, βαρόνε! Νομίζω πῶς σήμερα κάθε εἶδους διασκέδαση ἢ ἀσχολία θὰ τῆς εἶναι εὐπρόσδεκτη».

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι λαχταροῦσα διακαῶς νὰ δῶ τὴν Ντίνα. Ἀλλὰ ἤμουν ἰδιαίτερα προσεκτικός. Παρίστανα τὸν ἀναποφάσιστο, ἔκανα σὰν νὰ ἔπρεπε νὰ τὸ σκεφτῶ πρῶτα.

«Λίγη μουσικὴ δωματίου», μὲ διέκοψε ὁ δόκτωρ Γκόρσκι. «Ἐχω τὸ τσέλο μου κάτω στὸ ἀμάξι. Ἴσως ἔνα Τρίο γιὰ πιάνο τοῦ Μπράμς, ἂν δὲν ἔχετε ἀντίρρηση».

Καὶ σφύριξε σιγανά, σὰν νὰ ἤθελε νὰ μὲ ἐνθαρρύνει, τὰ πρῶτα μέτρα τοῦ Σκέρτσου γιὰ βιολὶ καὶ πιάνο σὲ ντὸ ἐλάσσονα.

ΤΟ ΔΩΜΑΤΙΟ όπου παίζαμε μουσική βρισκόταν στο ύπερυψωμένο ισόγειο τῆς ἔπαυλης καὶ τὰ παράθυρά του ἔβλεπαν στὸν κῆπο. Ὅταν σήκωνα τὰ μάτια ἀπὸ τὸ ἀναλόγιό μου, ἔβλεπα τὰ βαμμένα πράσινα πορτόφυλλα τοῦ περιπτέρου, ὅπου συνήθιζε νὰ κλείνεται ὁ Εὐγένιος Μπίσοφ κάθε φορά πὸν τοῦ ἔδιναν ἕναν καινούργιο ρόλο. Ἐκεῖ μελετοῦσε καὶ ἀποστήθιζε, καί, μερικὲς φορές, παρέμενε γιὰ ὦρες ἄφαντος. Τότε, ἀργὰ τὸ βράδυ, μποροῦσε νὰ διακρίνει κανεὶς τῆ σιλουέτα του νὰ κινεῖται πίσω ἀπ' τὰ φωτισμένα παράθυρα, κάνοντας παράξενες κινήσεις καὶ χειρονομίες πὸν τοῦ ἐπέβαλλε ὁ ρόλος του.

Τὰ βότσαλα στὰ μονοπάτια τοῦ κήπου λαμπύριζαν κάτω ἀπὸ τὶς ἀκτίνες τοῦ ἡλίου. Ἀνάμεσα στὶς φούξιες καὶ τὶς ντάλιες ξεχώριζε ἡ μορφή τοῦ γέρου, κουφοῦ κηπουροῦ, πὸν καθόταν ἀνακούρκουδα κι ἔκοβε τὰ ξεραμένα χόρτα μὲ μιὰ μονότονα ἐπαναλαμβανόμενη κίνηση τοῦ δεξιοῦ χεριοῦ πὸν κούραζε τὰ μάτια μου. Ἀπὸ τοὺς γειτονικοὺς κήπους ἀκούγονταν φωνὲς παιδιῶν πὸν ἔπαιζαν μὲ τὰ καραβάκια τους ἢ πετοῦσαν χαρταετούς. Μιὰ ἡλικιωμένη γυναίκα καθόταν σ'

Ένα παγκάκι κάτω από τὸν ἀπογευματινὸ ἥλιο κι ἔριχνε ψίχουλα στὰ σπουργίτια ἀπὸ ἕνα σακουλάκι. Στὸ βάθος, σ' ἕνα μονοπάτι στὸ λιβάδι, πεζοπόροι καὶ ἐκδρομεῖς τῆς Κυριακῆς κατευθύνονταν μὲ ἀργὰ βήματα πρὸς τὸ δάσος, μὲ ὀμπρέλες καὶ καροτσάκια μωρῶν.

Ξεικινήσαμε νὰ παίζουμε γύρω στὶς τέσσερις τὸ ἀπόγευμα: εἴχαμε ἤδη παίξει δύο σονάτες γιὰ βιολι καὶ πιάνο τοῦ Μπετόβεν καὶ ἕνα τρίο τοῦ Σοῦμπερτ. Μετὰ τὸ τσάι παίξαμε ἐπιτέλους τὸ Τρίο γιὰ βιολι καὶ πιάνο σὲ ντὸ ἐλάσσονα. Τὸ λατρεύω αὐτὸ τὸ Τρίο, κυρίως τὸ πρῶτο μέρος, μὲ τὸ ἐορταστικὸ καὶ θριαμβικὸ του ὕφος. "Ἐτσι, ἐκνευρίστηκα ὅταν, πάνω ποῦ εἴχαμε ξεκινήσει, χτύπησε ἡ πόρτα. Ὁ Εὐγένιος Μπίσοφ φώναξε μὲ τὴ βροντώδη φωνή του ἕνα δυνατὸ «ἐμπρός», κι ἕνας νεαρὸς ἄνδρας μπῆκε στὸ δωμάτιο. Τὸ πρόσωπό του μοῦ φάνηκε ἀμέσως γνωστὸ, ἀπλῶς δὲν θυμόμουν ἀκριβῶς ποῦ καὶ ὑπὸ ποιῆς συνθήκες τὸν εἶχα συναντήσει. "Ἐκλεισε πίσω του τὴν πόρτα μὲ θόρυβο, παρόλο ποῦ προφανῶς κατέβαλε πολὺ μεγάλη προσπάθεια νὰ μὴ μᾶς ἐνοχλήσει. Ἦταν ψηλός, κατάξανθος, μὲ φαρδιῆς πλάτες κι ἕνα σχεδὸν τετραγωνισμένον κεφάλι. Τὸν ἀντιπάθησα ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή — γιὰ κάποιον λόγο μοῦ θύμιζε φουστῆρα.

Ἡ Ντίνια ἔριξε στὸν ἀργοπορημένον ἐπισκέπτη μιὰ πεταχτὴ ματιὰ πάνω ἀπὸ τὸ πιάνο καί, πρὸς μεγάλη μου ἱκανοποίηση, τοῦ κούνησε σχεδὸν ἀδιάφορα τὸ κεφάλι καὶ συνέχισε νὰ παίζει, ἐνῶ τὴν ἴδια στιγμή ὁ σύζυγός της σηκώθηκε ἀθόρυβα ἀπὸ τὸν καναπέ καὶ

πήγε να χαιρετήσει τὸν ξένο. Τοὺς κοιτοῦσα καθὼς ψιθύριζαν πάνω ἀπὸ τὸ ἀναλόγιό μου, καὶ κάποια στιγμή ὁ φυσητήρας ἔδειξε μὲ μιὰ ἐρωτηματική, σχεδὸν ἀνεπαίσθητη κίνηση τοῦ κεφαλιοῦ πρὸς τὸ μέρος μου: «Ποιὸς εἶναι αὐτός; Ἀπὸ ποῦ ξεφύτρωσε;». Κατέληξα στὸ συμπέρασμα ὅτι, γιὰ νὰ ἐπιτρέπει στὸν ἑαυτό του τόσο μεγάλη ἐλευθεριότητα, ἐπρόκειτο γιὰ πολὺ ἔμπιστο φίλο τοῦ σπιτιοῦ.

Μόλις τελειώσαμε τὸ πρῶτο μέρος τοῦ Τρίο, ὁ Εὐγένιος Μπίσοφ ἔκανε τὶς συστάσεις. «Μηχανικὸς Βάλντεμαρ Σόλγκρουπ, συνάδελφος τοῦ γαμπροῦ μου — βαρόνος φὸν Γιός· ὁ βαρόνος εἶχε τὴν καλοσύνη νὰ ἀντικαταστήσει τὸν Φέλιξ».

Ὁ Φέλιξ, ὁ μικρότερος ἀδελφὸς τῆς Ντίνας, ἄκουσε ὅτι μιλοῦσαν γι' αὐτὸν καὶ κούνησε τὸ μπανταρισμένο ἀριστερό του χέρι. Εἶχε καεῖ στὸ ἐργαστήριό του καὶ δὲν μποροῦσε νὰ παίξει βιολί. Ὡστόσο, προκειμένου νὰ φανεῖ χρήσιμος, γυρνοῦσε τὶς σελίδες τῆς παρτιτούρας.

Στὴ συνέχεια, ἐμφανίστηκε πίσω ἀπὸ τὸ τσέλο του ὁ δόκτωρ Γκόρσκι, ἓνας σχεδὸν δύσμορφος νάνος μὲ καλοσυνάτο χαμόγελο, ἀλλὰ ὁ μηχανικὸς δὲν ἔχασε τὴν ὥρα του μὲ χειραψίες. Τὴν ἐπόμενη κιόλας στιγμή βρισκόταν πλάι στὴν Ντίνα Μπίσοφ. Καὶ καθὼς ἔσκυβε πάνω ἀπὸ τὸ χέρι της (τὸ ὁποῖο κράτησε πολὺ περισσότερο ἀπ' ὅσο χρειαζόταν — ἦταν σκέτη ντροπὴ νὰ τὸ βλέπεις), τὴν ὥρα λοιπὸν ποὺ ἔγερνε πάνω ἀπὸ τὸ χέρι της καὶ τῆς μιλοῦσε ἐπίμονα, διαπίστωση

ὅτι δὲν ἦταν τόσο νέος ὅσο μοῦ εἶχε φανεῖ στὴν ἀρχή. Τὰ κοντόξανθα μαλλιά του εἶχαν γκριζάρει ἐλαφρὰ στοὺς κροτάφους, πλησίαζε σίγουρα τὰ σαράντα, μολονότι φερόταν σὰν εἰκοσάχρονος. Κάποια στιγμή ἀποφάσισε νὰ ἐλευθερώσει τὸ χέρι τῆς Ντίνας καὶ ἤρθε πρὸς τὸ μέρος μου.

«Ἔχω τὴν ἐντύπωση ὅτι ἀπὸ κάπου γνωριζόμαστε, κύριε βιρτουόζε».

«Βαρόνος φὸν Γιὸς ὀνομάζομαι», ἀπάντησα ἐγὼ πολὺ ἤρεμα καὶ εὐγενικά.

Ὁ φυσητήρας ἔπιασε τὸ ὑπονοούμενο καὶ δικαιολογήθηκε. Δὲν εἶχε, ὑποτίθεται, συγκρατήσει τὸ ὄνομά μου κατὰ τὶς συστάσεις, ὅπως συνήθως συμβαίνει. Εἶχε ἓναν περιέργο τρόπο νὰ προφέρει τὶς λέξεις· τὶς ἐκτόξευε ἀπὸ τὸ στόμα του μὲ ὀρμή, κάτι ποῦ μοῦ θύμιζε ἔντονα τὸ πρωτότυπο, τὴ στιγμή ποῦ ἐκσφενδονίζει τὸ νερὸ ἀπὸ τὴν ὀπή.

«Μὲ θυμάστε ὅμως, ἔτσι δὲν εἶναι;» ρώτησε.

«Ὅχι, λυπᾶμαι εἰλικρινά».

«Ἄν δὲν ἀπατῶμαι, πρὶν ἀπὸ πέντε ἐβδομάδες...»

«Νομίζω ὅτι ἀπατᾶσθε», ἀπάντησα ἐγὼ. «Πρὶν ἀπὸ πέντε ἐβδομάδες ἤμουν σὲ ταξίδι».

«Ἀκριβῶς, καὶ μάλιστα στὴ Νορβηγία. Ἡμασταν καθισμένοι τέσσερις ὀλόκληρες ὥρες ὁ ἓνας ἀπέναντι ἀπὸ τὸν ἄλλο στὴ διαδρομὴ Κριστιάνια-Μπέργκεν. Σωστά;»

Ἀνακατεύει μὲ τὸ κουταλάκι τὸ φλιτζάνι τοῦ τσαγιοῦ ποῦ εἶχε στὸ μεταξὺ ἀποθέσει μπροστά του ἡ

Ντίνα. Έκεινή, ἀκούγοντας τὴν τελευταία του φράση, μᾶς κοίταξε καὶ τοὺς δυὸ καὶ εἶπε ἐκπληκτικῶς:

«Ἄ, οἱ κύριοι γνωρίζονται ἀπὸ παλιὰ λοιπόν;».

Ὁ φυσητήρας φαινόταν νὰ διασκεδάζει· χαμογελᾷ σιωπηλὰ καὶ μὲ ἱκανοποίηση· ὕστερα λέει, ἀπευθυνόμενος στὴν Ντίνα:

«Βεβαίως. Ἀλλὰ ὁ βαρόνος ἦταν τότε, στὴ διαδρομὴ πρὸς τὸ Χάρντανγκερ, τὸ ἴδιο ἐλάχιστα ὁμιλητικὸς ὅπως καὶ σήμερα».

«Πολὺ πιθανόν», ἀπαντῶ. «Δυστυχῶς ἔτσι εἶμαι ἐγώ, σπάνια κάνω γνωριμιές ὅταν ταξιδεύω». Καὶ στὸ σημεῖο αὐτὸ θεωρῶ ὅτι τὸ ζήτημα εἶχε λήξει ἀπὸ πλευρᾶς μου.

Ἀλλὰ προφανῶς ὄχι καὶ γιὰ τὸν φυσητήρα. Ὁ Εὐγένιος Μπίσοφ σχολιάζει τὸ ἐκπληκτικὸ μνημονικὸ σὲ σχέση μὲ πρόσωπα, πού, γιὰ ἄλλη μιὰ φορά, ἐπέδειξε ὁ μηχανικός. Ὁ Εὐγένιος Μπίσοφ εἶναι πάντα πρόθυμος νὰ προσδώσει στοὺς φίλους του κάθε λογῆς ἱκανότητες καὶ ἐξαιρετικὲς ιδιότητες.

«Ἄχ, ἐλάτε τώρα!» ἀποφαίνεται ὁ μηχανικὸς πίνοντας τὸ τσάι του. «Στὴ συγκεκριμένη περίπτωση δὲν ἦταν δὲ καὶ κανένα σπουδαῖο κατόρθωμα. Ἀπὸ τὴν ἄλλη βέβαια, ὁ κύριος βαρόνος ἔχει μιὰ πολὺ συνηθισμένη φυσιογνωμία... θὰ μὲ συγχωρήσετε, βαρόνε, ἔ; Εἶναι ἐκπληκτικὸ πόσο πολὺ μοιάζετε μ' ἓνα σωρὸ ἄλλους ἀνθρώπους. Ἀλλὰ ἡ ἀγγλικὴ σας πίπα... αὐτὴ ὄντως ξεχωρίζει. Ἀπὸ αὐτὴν σᾶς θυμήθηκα ἀμέσως».

Ἔχω τὴν ἐντύπωση ὅτι τὰ ἀστεῖα του εἶναι πολὺ κοινότοπα καὶ ὅτι ἀσχολεῖται λίγο περισσότερο ἀπ' ὅ,τι θὰ ἔπρεπε μὲ τὸ ἄτομό μου. Πραγματικὰ δὲν ξέρω σὲ τί ὀφείλω αὐτὴν τὴν τιμὴ.

«Ἐλα τώρα, Εὐγένιε, πές μας λοιπόν!» φωνάζει ὁ φυσητήρας δυνατά. «Διάβασα ὅτι εἶχες τεράστια ἐπιτυχία στὸ Βερολίνο, ὅλες οἱ ἐφημερίδες τὸ γράφουν. Πῶς πᾶς μὲ τὸν Βασιλιά σου τὸν Ριχάρδο; Ἔχεις προχωρήσει;»

«Μήπως νὰ συνεχίζουμε τὸ παίξιμο;» προτείνω ἐγώ. Κι ὁ φυσητήρας, μὲ μιὰ κάπως ὑπερβολικὴ, ἀπολογητικὴ χειρονομία:

«Δὲν τελειώσατε ἀκόμη; ὦ, ζητῶ χίλια συγγνώμη. Πραγματικὰ, νόμιζα ὅτι... Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι δὲν ἔχω ἰδέα ἀπὸ μουσικὴν.»

«Αὐτὸ δὲν μοῦ διέφυγε», τὸν διαβεβαιώνω προσπαθώντας νὰ φανῶ ὅσο πιὸ εὐγενὴς γινόταν.

Ἐκεῖνος κάνει πῶς δὲν ἄκουσε τὸ σχόλιο. Κάθεται καί, τεντώνοντας τὰ πόδια του μπροστά, παίρνει κάποιες φωτογραφίες ἀπὸ τὸ τραπεζάκι καὶ βυθίζεται στὴ μελέτη μιᾶς πού ἀπεικονίζει τὸν Εὐγένιο Μπίσοφ μὲ κοστουμί σαιξπηρικοῦ βασιλιᾶ.

Ἐγὼ ἀρχίζω νὰ κουρδίζω τὸ βιολί μου.

«Ἐνα μικρὸ διάλειμμα καλωσορίσματος κάναμε μόνο, ἀνάμεσα στὸ πρῶτο καὶ τὸ δεῦτερο μέρος, πρὸς τιμὴν σας, κύριε μηχανικέ», λέει ὁ δόκτωρ Γκόρσκι καὶ πίσω μου ἀκούω τὴν Ντίνα νὰ ψιθυρίζει:

«Γιατί εἶστε τόσο ἐπιθετικὸς μὲ τὸν Σόλγκρουπ;».

Ἐκείνη τὴ στιγμή πρέπει νὰ ἔγινα κατακόκκινος. Πάντα γίνομαι ὅταν μοῦ μιλάει. Στρέφω πίσω τὸ κεφάλι μου καὶ βλέπω τὸ ἀσυνήθιστο ὄβελ τοῦ προσώπου της καὶ τὰ σκοῦρα μάτια της στραμμένα πρὸς τὸ μέρος μου νὰ με κοιτάζουν με ἀπορία καὶ ἔκπληξη. Καὶ ψάχνω νὰ βρῶ ἀπάντηση, θέλω νὰ δικαιολογήσω τὴν ἀντιπάθειά μου, νὰ τῆς ἐξηγήσω ὅτι εἶμαι προκατειλημμένος ἀπέναντι σὲ ἀνθρώπους ποὺ εἰσβάλλουν σ' ἓνα δωμάτιο τὴν πιὸ ἀκατάλληλη στιγμή, θορυβώντας μάλιστα κι ἀπὸ πάνω. Εἶναι ἀλήθεια, δὲν φταῖνε αὐτοί, μπορεῖ νὰ εἶναι οἱ καλύτεροι ἄνθρωποι τοῦ κόσμου, ἐγὼ τοὺς ἀδικῶ, τὸ παραδέχομαι. Τὰ καταφέρνουν νὰ ἐμφανίζονται πάντα τὴν πιὸ ἀκατάλληλη στιγμή. Τὸ παραδέχομαι εὐχαρίστως, ἀλλὰ δὲν μπορῶ νὰ καταπνίξω τὴν ἀντιπάθειά μου, δὲν γίνεται, ἔτσι εἶμαι ἐγώ.

Ὅμως ὄχι! Ποιὸν πάω νὰ κοροϊδέψω; Δὲν εἶναι ἀλήθεια. Ζήλια εἶναι, φριχτὴ ζήλια, ὁ πόνος ἐνὸς προδομένου ἔρωτα. Ὅταν βλέπω τὴν Ντίνα, γίνομαι πιστὸ σκυλὶ ποὺ τὴ φυλάει. Ὅποιος τὴν πλησιάζει, μετατρέπεται αὐτομάτως σὲ θανάσιμο ἐχθρό μου. Κάθε της βλέμμα, κάθε της λέξη θέλω νὰ ἀπευθύνεται μόνο σ' ἐμένα. Τὸ ὅτι δὲν μπορῶ νὰ ξεφύγω ἀπὸ αὐτὴν, ὅτι δὲν μπορῶ νὰ βάλω ἓνα τέλος γιὰ πάντα σὲ ὅλα, αὐτὸ εἶναι ποὺ πονάει, αὐτὸ εἶναι ποὺ με καίει.

Ἦσυχία! Ὁ δόκτωρ Γκόρσκι δίνει τὸ σῆμα. Χτυπάει τὸ ἀναλόγιό του με τὸ δοξάρι δυὸ φορές καὶ ξεκινᾶμε τὸ δεύτερο μέρος.

ΑΥΤΟ ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ τοῦ Τρίο σὲ ντὸ ἐλάσσονα! Πόσο συχνὰ μὲ ἔχουν φοβίσει, συνταράξει οἱ ρυθμοὶ του· ποτὲ δὲν κατάφερα νὰ τὸ παίξω ὡς τὸ τέλος χωρὶς νὰ μελαγχολήσω βαθιά, κι ὅμως τὸ ἀγαπῶ μὲ πάθος.

Ἔνα σκέρτσο, ναί, ἀλλὰ τί σκέρτσο! Μιὰ μακάβρια εὐθυμία ἀναδύεται, μιὰ εὐφορία, πού σοῦ παγώνει τὸ αἶμα. Ἔνα ἀπόκοσμο γέλιο σαρώνει τὸ δωμάτιο, ἕνα ἄγριο καὶ σκοτεινὸ παραλήρημα μεταμφιεσμένων καρνάβαλων μὲ πόδια τράγου — ἔτσι ἀρχίζει τὸ παράξενο αὐτὸ σκέρτσο. Ξαφνικά, μιὰ μοναχικὴ ἀνθρώπινη φωνὴ ξεχωρίζει μέσα ἀπ' τὴ βακχικὴ γιορτὴ τῆς Κόλασης, ἢ φωνὴ μιᾶς παραστρατημένης ψυχῆς, μιᾶς καρδιᾶς βασανισμένης ἀπὸ τὸν φόβο, πού περιπλανιέται θρηνώντας γιὰ τὰ πάθη της.

Ὅμως τὸ γέλιο τοῦ Σατανᾶ ἐπανέρχεται, βουίζοντας εἰσχωρεῖ στοὺς καθαρὸς ἤχους καὶ ξεσχίζει τὸ τραγούδι σὲ κομμάτια. Κι ὕστερα ἡ φωνὴ ἀνεβαίνει καὶ πάλι, ἄτολμα καὶ σιγανά, καὶ βρίσκει τὴ μελωδία της καὶ τὴν ἀνεβάζει πρὸς τὰ πάνω, σὰν νὰ ἤθελε νὰ ἀποδράσει μαζὶ της σ' ἕναν ἄλλο κόσμο.

“Όμως οί δαίμονες τῆς Κόλασης εἶναι πιὸ δυνατοί. Ἡ μεγάλη Ἡμέρα ἀνατέλλει, ἡ ἔσχατη Ἡμέρα, ἡ Δευτέρα Παρουσία. Ὁ Σατανὰς θριαμβεύει πάνω στὴν ἀμαρτωλὴ ψυχὴ καὶ ἡ γεμάτη παράπονο ἀνθρώπινη φωνὴ καταποντίζεται ἀπὸ τὰ ὕψη καὶ βυθίζεται ξεσπώντας σ’ ἓνα γέλιο τοῦ Ἰούδα, σ’ ἓνα γέλιο ἀπελπισίας.

“Όταν τελείωσε τὸ δεύτερο μέρος, παρέμεινα γιὰ ἀρκετὰ λεπτὰ σιωπηλὸς κι ἐγώ, ἀνάμεσα σὲ σιωπηλοὺς ἀνθρώπους. Ὑστερα ἐξαφανίστηκε ὁ καταθλιπτικὸς, σκοτεινὸς κόσμος τῶν σκιῶν ποὺ μὲ εἶχε περικυκλώσει. Ἐσβησε ἡ φαντασίωση τῆς Δευτέρας Παρουσίας, καὶ ὁ ἐφιάλτης τῆς Ἡμέρας τῆς Κρίσεως ὑποχώρησε καὶ μὲ ἐλευθέρωσε.

Ὁ δόκτωρ Γκόρσκι εἶχε σηκωθεί καὶ βημάτιζε ἀργὰ πάνω κάτω στὸ δωμάτιο. Ὁ Εὐγένιος Μπίσοφ καθόταν ἀμίλητος καὶ ἀπορροφημένος στὶς σκέψεις του, ἐνῶ ὁ μηχανικὸς τανυζόταν, λὲς καὶ εἶχε μόλις ξυπνήσει. Ὑστερα πῆρε ἓνα τσιγάρο ἀπ’ τὸ κουτὶ πάνω στὸ τραπεζάκι καὶ ἔκλεισε μὲ θόρυβο τὸ καπάκι.

Τὸ βλέμμα μου γλίστρησε ἀπέναντι, στὴν Ντίνα Μπίσοφ. Ὅπως ξυπνᾶμε συχνὰ τὸ πρωὶ μὲ τὴν τελευταία σκέψη ποὺ εἶχαμε πρὶν ἀποκοιμηθοῦμε, ἔτσι καὶ τώρα, μὲ τὸ τέλος τοῦ δευτέρου μέρους, δὲν μποροῦσα νὰ σταματήσω νὰ σκέφτομαι πόσο ὀργισμένη ἦταν καὶ πὼς ἔπρεπε νὰ τὴν ἠρεμήσω. Ἡ ἐπιθυμία νὰ τὴν ἠρεμήσω δυνάμωνα ὀλοένα μέσα μου, γινόταν ἀκόμα

πιό πειστική όσο τήν κοιτοῦσα. Δὲν μπορούσα νὰ σκεφτῶ τίποτε ἄλλο· ἴσως ἡ παιδιάστικη αὐτῆ ἐπιθυμία νὰ ἦταν ἀπλῶς ἀπόρροια τῆς μουσικῆς.

Τώρα στρέφει τὸ κεφάλι της πρὸς τὸ μέρος μου.
«Λοιπόν, βαρόνε, ποῦ ταξιδεύετε; Τί σκέφτεστε;»

«Τὸν σκύλο μου τὸν Τσαμὸρ σκεφτόμουν».

Ξέρω καλὰ γιατί τὸ λέω αὐτό. Τὴν κοιτάζω σταθερὰ στὰ μάτια, τὸ ξέρουμε καὶ οἱ δύο, καὶ ἡ Ντίνα κι ἐγώ. Τὸν γνώριζε τὸν Τσαμὸρ, ἄχ, πόσο καλὰ τὸν γνώριζε! Κάνει ἓναν μορφασμό, οὔτε ποὺ θέλει ν' ἀκούσει, κουνάει τὸ κεφάλι καὶ στρέφει μὲ ἀγανάκτηση τὸ βλέμμα της ἄλλοῦ. Τώρα τὴν ἔκανα νὰ θυμώσει πραγματικά. Δὲν ἔπρεπε νὰ τὸ εἶχα πεῖ αὐτό, δὲν ἔπρεπε νὰ τῆς εἶχα θυμίσει τὸν Τσαμὸρ, τὸ μικρὸ μου σκυλάκι, καὶ εἰδικὰ αὐτὴν τῆ στιγμῆ, ποὺ ὅλη της ἡ προσοχὴ ἦταν ἀναμφίβολα στραμμένη σὲ αὐτὸν τὸν ξένο, τὸν φυσητήρα.

Στὸ μεταξὺ ὁ δόκτωρ Γκόρσκι εἶχε βάλει τσέλο καὶ δοξάρι στὴ θήκη τους.

«Νομίζω, ἀρκετὰ παίξαμε γιὰ σήμερα», προτείνει. «Νὰ ἀπαλλάξουμε τὸν κύριο μηχανικὸ ἀπὸ τὸ τρίτο μέρος, τί λέτε;»

Ἡ Ντίνα γέρνει τὸ κεφάλι πρὸς τὰ πίσω καὶ σιγοτραγουδάει τὸν ρυθμὸ τοῦ ἀντάτζιο.

«Ἀκοῦστε — εἶναι σὰν νὰ βρῖσκεται κανεὶς μέσα σὲ βάρκα, ἔτσι δὲν εἶναι;»

Ὁ φυσητήρας ἀρχίζει κι αὐτός, πρὸς μεγάλη μου ἔκπληξη, νὰ σιγοτραγουδάει τὸ θέμα τοῦ τρίτου μέ-

ρους και μάλιστα χωρίς σχεδόν καθόλου λάθη, μόνο σὲ κάπως γρήγορο ρυθμό. Ὑστερα λέει:

«Σὲ βάρκα; Ὁχι. Νομίζω ὅτι ὁ ἀπαλὸς ρυθμὸς τοῦ σᾶς ξεγελά. Ἐγὼ τουλάχιστον, ἀκούγοντας αὐτὸ τὸ θέμα, ἔχω τελείως διαφορετικὲς εἰκόνες».

«Γνωρίζετε πολὺ καλὰ τὸ Τρίο σὲ ντὸ ἐλάσσονα, βλέπω», λέω ἐγώ, καὶ μ' αὐτό, φαίνεται, παρηγόρησα τὴν Ντίνα Μπίσοφ.

Ἐκείνη γυρίζει ἀμέσως μὲ ὀλοφάνερο ἐνθουσιασμὸ πρὸς τὸ μέρος μου:

«Πρέπει νὰ ξέρετε ὅτι ὁ φίλος μας ὁ Σόλγκρουπ δὲν εἶναι τελικὰ τόσο ἄμουσος ὅσο ἰσχυρίζεται. Ἀπλῶς θεωρεῖ ὑποχρέωσή του νὰ δείχνει ὅτι εἶναι ὑπεράνω τῆς μουσικῆς καὶ ὅλων τῶν ἄλλων μὴ ὠφέλιμων τεχνῶν. Ἔτσι δὲν εἶναι, Βάλντεμαρ, τὸ ἐπάγγελμά σας τὸ ἀπαιτεῖ αὐτό! Καὶ θέλει νὰ μὲ κάνει νὰ πιστέψω ὅτι ἀναγνωρίζει τὸν σύζυγό μου ὡς ἡθοποιὸ μόνον καὶ μόνο γιατί εἶδε τὴν εἰκόνα τοῦ σὲ κάρτες καὶ σ' ἓνα εἰκονογραφημένο περιοδικό... Σωπάστε, Βάλντεμαρ, σᾶς ξέρω ἀπέξω κι ἀνακατωτά».

Ὁ φυσητήρας κάνει σὰν νὰ μὴ μιλοῦν γι' αὐτόν. Κατεβάζει ἓνα βιβλίο ἀπ' τὸ ράφι καὶ τὸ ξεφυλλίζει. Ὅμως εἶναι ὀλοφάνερο ὅτι τοῦ ἀρέσει νὰ βρῖσκεται στὸ ἐπίκεντρο τῆς προσοχῆς καὶ νὰ γίνεται ἀντικείμενο ἐρμηνείας καὶ ἀνάλυσης ἀπὸ τὴν Ντίνα.

«Καὶ γι' αὐτό», παρεμβαίνει τώρα στὴ συζήτηση ὁ ἀδελφὸς τῆς Ντίνας, «γι' αὐτὸ ἡ μουσικὴ ἐπηρεάζει τόσο τὸν Σόλγκρουπ, ὅσο κανέναν ἀπὸ ἐμᾶς. Μιλᾷει

ή ρώσικη ψυχή... Βλέπει πάντα ἄρτιες εἰκόνες: ἕνα τοπίο μὲ τὴν τρικυμισμένη θάλασσα καὶ τὸν συννεφιασμένο οὐρανὸ ἀπὸ πάνω καὶ τὴ δύση τοῦ ἥλιου ἢ ἕναν ἄνδρα πὺ χειρονομεῖ ἢ — ποιοῦ ἦταν τὸ τελευταῖο; — ἕνα κοπάδι στρουθοκάμηλων πὺ τρέχουν, νομίζω, κι ἕνας Θεὸς ξέρει τί ἄλλο βλέπει».

«Πρόσφατα», διηγεῖται ἡ Ντίνα, «ὅταν ἔπαιζα τὸ τελευταῖο μέρος τῆς Ἀπασιονάτα — στὴν Ἀπασιονάτα δὲν ἦταν, Βάλντεμαρ, πὺ εἶχατε τὴν ἀλλόκοτη φαντασίωση ἑνὸς στρατιώτη πὺ βλαστημοῦσε;».

«Τόσο πολὺ λοιπὸν ἔχουν προχωρήσει οἱ δύο τους», σκέφτηκα μὲ πίκρα καὶ ὀργὴ συνάμα. «Τοῦ παίζει σονάτες τοῦ Μπετόβεν. Ἔτσι εἶχαν ἀρχίσει ὅλα κάποτε καὶ μεταξὺ μας».

Ὁ φυσητήρας ἀφήνει τὸ βιβλίο.

«Ἀπασιονάτα, τρίτο μέρος», λέει σκεπτικός, γέρνει πρὸς τὰ πίσω καὶ κλείνει τὰ μάτια. «Ἐκεῖ, στὸ τρίτο μέρος, βλέπω (καὶ μάλιστα μὲ μιὰ διαύγεια πὺ δὲν μπορεῖ νὰ περιγραφεῖ αὐτὴ τὴ στιγμή — κάθε κουμπὶ τῆς στολῆς του θὰ μποροῦσα νὰ περιγράψω ἐκείνη τὴν ὥρα), ἕναν σακάτη μ' ἕνα ξύλινο πόδι βλέπω, ἕναν γερο-σακάτη, βετεράνο τοῦ Ναπολέοντα, πὺ βαδίζει κουτσαίνοντας πάνω κάτω στὸ δωμάτιο, βρίζοντας καὶ ἀπειλώντας».

«Βρίζει καὶ ἀπειλεῖ; Ὁ κακόμοιρος! Προφανῶς θὰ ἔχει μείνει ταπὶ μὲ ταπὶ».

Αὐτὸ μοῦ βγῆκε ἐντελῶς αὐθόρμητα, χωρὶς νὰ τὸ σκεφτῶ καθόλου, τὸ εἶπα γιὰ νὰ κάνω ἀπλῶς ἕνα ἀ-

στεῖο. Καὶ ἤδη τὴν ἐπόμενη στιγμή συνειδητοποιῶ τί ἄσχημη ἐντύπωση μπορεῖ νὰ ἔκανε αὐτὴ ἢ παρατήρηση. Πράγματι, ὁ δόκτωρ Γκόρσκι κουνάει ἀπαξιωτικά τὸ κεφάλι του, ὁ Φέλιξ μοῦ ρίχνει ἓνα ἄγριο, ὅλο ἀγανάκτηση βλέμμα φέρνοντας ἐπιτιμητικά τὸ χέρι του μὲ τὸν λευκὸ ἐπίδεσμο στὸ στόμα, ἐνῶ ἡ Ντίνα μὲ κοιτάζει ἔκπληκτη καὶ βαθιὰ σοκαρισμένη. Μιὰ στιγμή ἀμήχανης σιωπῆς, καὶ νιώθω ὅτι ἔγινα κατακόκκινος ἀπὸ ντροπὴ. Ἀλλὰ ὁ Εὐγένιος Μπίσοφ, ποὺ δὲν εἶχε πάρει εἶδηση, γυρίζει πρὸς τὸν μηχανικό:

«Πάντα σὲ ζήλευα γιὰ τὴν ἰκανότητά σου νὰ πλάθεις εἰκόνες μὲ τὴ φαντασία σου, Σόλγκρουπ», εἶπε, καὶ ἐκείνη τὴ στιγμή τὸ ἴνδαλμα τῶν γαλαριῶν, ὁ ἥρωας τῶν θεατρικῶν σχολῶν φάνηκε ιδιαίτερα καταβεβλημένος: «Ἐπρεπε νὰ εἶχες γίνει ἠθοποιός, ἀγαπητὲ Σόλγκρουπ».

«Ἐσεῖς τὸ λέτε αὐτό, Μπίσοφ;» φωνάζει σχεδὸν ἄγρια ὁ δόκτωρ Γκόρσκι. «Ἐσεῖς ποὺ κουβαλᾶτε μέσα σας τέτοιο θησαυρὸ σχημάτων καὶ μορφῶν; Στὸ κεφάλι σας συνωστιζονται βασιλιάδες καὶ ἐπαναστάτες, καγκελάριοι, πάπες, δολοφόνοι, κατεργάρηδες, ἀρχάγγελοι, ζητιάνοι καὶ μαζί κι ὁ καλὸς Θεός».

«Κανέναν τους ὅμως δὲν εἶδα ποτὲ τόσο ζωντανὰ μπροστά μου, ὅσο ὁ Σόλγκρουπ τὸν ξυλοπόδαρο σακάτη του. Μόνο τὶς σκιές τους εἶδα. Νεφελώδη σχήματα, δίχως χρῶμα καὶ μορφή, ποὺ ἔμοιαζαν πότε στὸν ἓναν καὶ πότε στὸν ἄλλον. Ἄν μποροῦσα νὰ περιγράψω, ὅπως ὁ Σόλγκρουπ, τὸ κουμπὶ στὴ στολὴ κά-

ποιου — Θεέ μου, τί σπουδαῖος δημιουργὸς ἀνθρώπων χαρακτήρων θὰ εἶχα γίνει!»

Κατανοῶ τὴν ἀπελπισία ποὺ ἀποπνέουν τὰ λόγια του. Γέρασε, δὲν εἶναι πιά ὁ σπουδαῖος Εὐγένιος Μπίσοφ. Ἔτσι τὸν βλέπουν οἱ ἄλλοι καὶ τὸ νιώθει κι ὁ ἴδιος, μὰ ἀντιστέκεται καὶ δὲν θέλει νὰ τὸ παραδεχτεῖ. Φτωχέ μου φίλε, πόσο ἀπελπιστικά θλιβερά θὰ εἶναι τὰ ἐπόμενα χρόνια σου, τὰ χρόνια τῆς πτώσης!

Ξαφνικά μου ἔρχεται στὸν νοῦ ἡ συζήτησή μου μὲ τὸν διευθυντὴ τοῦ Θεάτρου, ἐκείνη ἡ παρατήρηση... ἂν τοῦ τῆ μετέφερε κανείς... ἂν ἐγὼ ὁ ἴδιος ἄς ποῦμε... «Γνωρίζετε, ἀγαπητὲ Εὐγένιε, ὅτι συνδέομαι φιλικὰ μὲ τὸν διευθυντὴ σας. Συζητοῦμε γιὰ διάφορα πράγματα. Πρόσφατα — σ' ἐσᾶς μπορῶ νὰ τὸ πῶ, δὲν θὰ τὸ ἐκλάβετε δὰ ὡς κάτι τραγικό—, πρόσφατα εἶπε, ἀστειεύμενος βέβαια...»

Θεέ μου, τί σκέψεις εἶναι αὐτές! Θεὸς φυλάξοι μὴν τὸ μάθει. Θὰ ἦταν τὸ τέλος. Εἶναι τόσο ἀδύναμος ψυχικά, τόσο εὐθραυστος, ἀρκεῖ ἓνα φύσημα τοῦ ἀέρα γιὰ νὰ τὸν ρίξει κάτω!

Τώρα τοῦ μιλάει ὁ ἀδελφὸς τῆς Ντίνας· ὁ καλὸς αὐτὸς νέος ἀραδιάζει ὅσους τεχνικοὺς θεατρικοὺς ὄρους τοῦ ἔρχονται ἐκείνη τῆ στιγμή στὸν νοῦ (ψυχολογικὸ μοντέλο, διεισδυση στὸ πνεῦμα τοῦ δημιουργοῦ καὶ ἄλλα παρόμοια), ἀλλὰ ὁ Εὐγένιος Μπίσοφ κουνάει τὸ κεφάλι:

«Μὴν προσπαθεῖς νὰ μὲ ξεγελάσεις, Φέλιξ!» λέει.
«Ξέρεις τὸ ἴδιο καλὰ μ' ἐμένα ποῦ ὑστερῶ. Αὐτὸ ποῦ

λές εἶναι πολὺ σωστό, ἀλλὰ δὲν εἶναι τὸ καθοριστικό. Πίστεψέ με, ὄλ' αὐτὰ μαθαίνονται ἢ ἔρχονται ἀπὸ μόνα τους μαζὶ μὲ τὴν ἀποστολὴν τοῦ πιστεύει κανεὶς ὅτι ἔχει. Μόνο ἡ δημιουργικὴ φαντασία δὲν μαθαίνεται. Ἡ τὴν ἔχεις ἢ δὲν τὴν ἔχεις. Ἡ φαντασία τοῦ ἀπὸ τὸ τίποτα χτίζεις ἕναν κόσμον, αὐτὴ μοῦ λείπει, καὶ λείπει καὶ σὲ πολλοὺς ἄλλους ἐπίσης — στοὺς περισσότερους λείπει. Ναί, Ντίνα, καταλαβαίνω καλὰ τί θέλεις νὰ πεῖς: ἔχω μιὰ διαδρομὴ πίσω μου, κάτι μπορῶ νὰ καταφέρω, ἄς γράφουν ὅ,τι θέλουν οἱ ἔφημερίδες γιὰ μένα. Ὅμως, φαντάζεται ἄραγε κανεὶς σας πόσο νηφάλιος καὶ στεγνὸς ἄνθρωπος εἶμαι κατὰ βάθος; Ἐδῶ συνέβη κάτι γιὰ τὸ ὅποιο θὰ ἔπρεπε κανεὶς νὰ χάσει τὴν ἡρεμία καὶ τὸν ὕπνον του· νὰ αἰσθανθεῖ ρίγη νὰ διαπερνοῦν τὴν πλάτη του, νὰ τὸν ἀρπάζουν καὶ νὰ τὸν τινάζουν ἐφιάλτες· ὅμως ἐμένα, μάρτυς μου ὁ Θεός, ἡ ὑπόθεση μὲ ἐπηρεάζει τόσο μόνο, ὅσο ὅταν, ξεφυλλίζοντας τὴν πρωινὴ ἔφημερίδα, τὸ μάτι μου πέφτει πᾶνω στὴν εἰδηση γιὰ κάποιο ἀτύχημα».

«Διαβάσατε τὴν ἔφημερίδα σήμερα;» πετάχτηκα ἐγώ. Ὁ νοῦς μου πῆγε στὴν ἐξέγερση τῶν ἐργατῶν στὴν Πετρούπολη, μιὰ καὶ ὁ Εὐγένιος Μπίσοφ δείχνει μεγάλο ἐνδιαφέρον γιὰ κοινωνικὰ θέματα.

«Ὅχι, δὲν μοῦ τὴν ἔφεραν ἀκόμα. Τὴν ἔψαχνα τὸ πρωὶ ἀλλὰ μάταια. Ἀλήθεια, Ντίνα, ποῦ πῆγε ἡ ἔφημερίδα;»

Ἡ Ντίνα γίνεται ἄσπρη καὶ κόκκινη καὶ πάλι ἄσπρη. Ἄχ, Θεέ μου, μὰ ναί, φυσικά, πῶς δὲν τὸ σκέ-

φτηκα, τοῦ εἶχαν κρύψει τὴν ἐφημερίδα μὲ τὸ νέο γιὰ τὴν κατάρρευση τῆς τράπεζας. Καλὰ τὰ κατάφερα πάλι. Ἡ μιὰ γκάφα μετὰ τὴν ἄλλη.

Ἡ Ντίνα ὅμως, ἀνακτώντας γρήγορα τὴν ψυχραιμία της, λέει ἀδιάφορα, σὰν νὰ μιλοῦσε γιὰ κάτι ἐντελῶς ἐπουσιῶδες:

«Ἡ ἐφημερίδα; Νομίζω ὅτι τὴν εἶδα κάπου κάτω στὸν κῆπο. Θὰ τὴ βρῶ. Ἀλλά, Εὐγένιε, συνέχισε, εἶχες ἀρχίσει νὰ μᾶς λὲς κάτι πολὺ ἐνδιαφέρον».

Δίπλα μου στέκεται ὁ ἀδελφὸς τῆς Ντίνας καὶ μοῦ ψιθυρίζει πολὺ σιγά, μέσα ἀπὸ τὰ δόντια του, μὲ χεῖλη σφιγμένα:

«Σκοπεύετε νὰ συνεχίσετε γιὰ πολὺ τὰ πειράματά σας;».

Τί σημαίνει αὐτό; Τί θέλει νὰ πεῖ ἄραγε;

Μιὰ ἀπροσεξία ἦταν σὲ μιὰ στιγμή ἀπερισκεψίας, αὐτὸ ἦταν μόνο, τίποτε ἄλλο. Τί ἄλλο θὰ μπορούσε νὰ εἶναι;

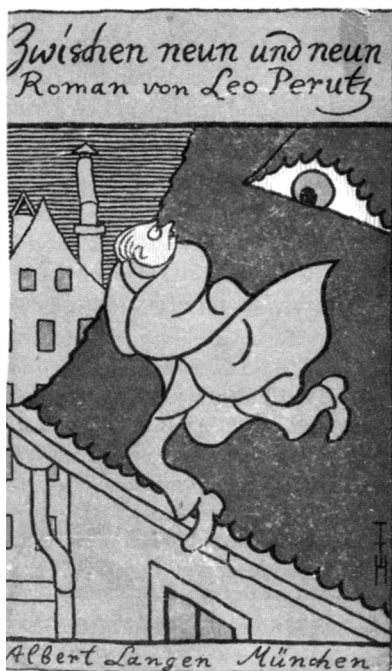
Ε Π Ι Μ Ε Τ Ρ Ο

*Επιλογή εικόνων και τῶν κειμένων πού τις συνοδεύουν
ἀπό τὸ φωτογραφικὸ παράρτημα τῆς ἔκδοσης.

Ὁ Paul Frank. Τὸ 1916 δημοσίευσε ἀπὸ κοινοῦ μὲ τὸν Λέο Πέρουτς τὸ μυθιστόρημα *Das Mangobaumwunder*, πού, χάρις στὸ ἐξωτικό σκηνικό καὶ τὰ κωμικά του στοιχεῖα, σημείωσε μεγάλη ἐπιτυχία.

Ὁ Egon Dietrichstein, σὲ κριτική του στὴν *Prager Tagblatt* (18.6.1916), ἐπισημαίνει τὴν ἰδιαιτέρα ἐκλεπτυσμένη χρῆση τῆς ἀστυνομικῆς πλοκῆς: Δὲν ὑπάρχει φόνος οὔτε ἔνοχος, «ἀλλὰ ἔχει κανεῖς τὴν ἐντύπωση ὅτι ἐμπλέκεται σὲ ἓνα παρθένο δάσος αἰνιγμάτων (...)».

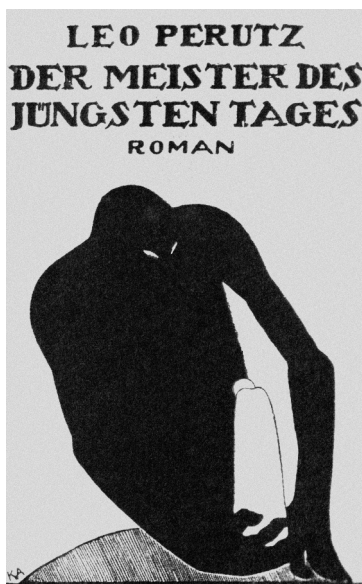
Τὸ ἐξώφυλλο τοῦ μυθιστορηματος *Μεταξὺ ἐννέα καὶ ἐννέα*, 1918. Πρόκειται γιὰ τὴν ἱστορία ἐνὸς φοιτητῆ πού συλλαμβάνεται, δραπετεύει καὶ στὴ συνέχεια, ἐπὶ ἓνα εἰκοσιτετράωρο, προσπαθεῖ νὰ ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ τὶς χειροπέδες πού φοράει. Τὸ μυθιστόρημα εἶχε μεγάλη ἀπήχηση στοὺς ἀναγνώστες. Ὁ Ernst Weiß ἔγραψε στὸν Πέρουτς: «Ἄν ἦσασταν Ἄγγλος ἢ Ἀμερικανὸς συγγραφέας, τὸ ἔργο σας θὰ εἶχε διαβαστεῖ ἀπὸ 100.000 ἀναγνώστες». Μέχρι τὸ 1925 κυκλοφόρησαν 13 ἀνατυπώσεις.

Ὁ Λέο Πέρουτς στὶς ἀρχὲς τῆς δεκαετίας τοῦ '20 ἦταν ἤδη καταξιωμένος συγγραφέας. Ἡ κριτική, ἂν καὶ ἀντιμετώπισε ἐπαινετικὰ τὰ μυθιστορήματά του, τὰ κατέταξε —ἐξαίρεση ἀποτέλεσε ὁ Χέρμαν Μπρόχ— στὴν καλὴ ψυχαγωγικὴ λογοτεχνία.

Ἡ προσήλωσή του στὴν καθαρόαιμη ἀφήγηση, ἡ χρῆση παραδοσιακῶν εἰδῶν (ἱστορικό, περιπετειῶδες μυθιστόρημα), ἀλλὰ κυρίως ἡ σημαντικὴ ἀπήγηση τοῦ εἴχε τὸ ἔργο του στὸ ἀναγνωστικὸ κοινὸ προκάλεσαν τὴ δυσφορία νεωτερικῶν συγγραφέων, ὅπως ὁ Ρόμπερτ Μούζιλ.

Τὸ ἐξώφυλλο τοῦ *Μαίτρ τῆς Δευτέρας Παρουσίας* (Albert Langen, Μόναχο 1923), φιλοτεχνημένο ἀπὸ τὸν Karl Arnold.

Ἡ ἀστυνομικὴ πλοκὴ τοῦ μυθιστορήματος ἐδραίωσε κατὰ τὴ δεκαετία τοῦ '20 τὴν ἔνταξή του στὴν ποιοτικὴ ψυχαγωγικὴ λογοτεχνία. Ριζικὴ στροφὴ στὴν ἀνάγνωση τοῦ ἔργου σημειώνεται τὴ δεκαετία τοῦ '80. Στὸ ἐξῆς ἀνιχνεύονται τὰ μετανεωτερικὰ στοιχεῖα τῆς γραφῆς του καὶ ἀναδεικνύονται ἡ εἰρωνεία καὶ ὁ πολυεπίπεδος χαρακτήρας του.

Τὸ Café Herrenhof ἔγινε μετὰ τὸ 1917 τόπος συνάντησης τοῦ Πέρουτς μὲ τοὺς συμπαίχτες του γιὰ μιὰ παρτίδα ταρώ. Ἐδῶ συναντοῦσε καὶ τοὺς φίλους του συγγραφεῖς, μεταξὺ τῶν ὁποίων συγκαταλέγονταν ὁ Richard A. Bermann, ὁ Egon Erwin Kisch, ὁ Anton Kuh, ὁ Paul Frank, ὁ Franz Werfel κ.ἄ.

Τὸ φθινόπωρο τοῦ 1954, ὅταν ὁ Πέρουτς βρέθηκε γιὰ λίγο στὴ Βιέννη, ξαναέζησε τὴν ἀτμόσφαιρα τοῦ Café Herrenhof. Μὲ πρωτοβουλία τοῦ Friedrich Torberg, ποὺ εἶχε ἐπιστρέψει ἀπὸ τὴν Ἀμερική, συγκεντρώνονταν ἐκεῖ καθημερινὰ οἱ ἐλάχιστοι ἐναπομείναντες ἀπὸ τὸν «Κόσμο τοῦ Χθές».

«Τὸ ἀγαπημένο μας ὅμως μορφωτικὸ στέκι γιὰ ὅ,τι νέο κυκλοφοροῦσε ἦταν τὸ καφέ. (...) Τὸ βιεννέζικο καφέ ἀποτελοῦσε ἕναν ἰδιαιτέρο θεσμό, ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ προσομοιαστεῖ μὲ κανέναν ἄλλο αὐτοῦ τοῦ εἶδους. Ἐπρόκειτο, οὐσιαστικά, γιὰ ἕνα εἶδος λέσχης, ποὺ ἦταν δημοκρατικὴ καὶ ἀνοιχτὴ στὸν καθένα γιὰ ἕνα φτηνὸ φλιτζάνι καφέ, κι ὅπου ὁ κάθε θαμώνας μποροῦσε (...) νὰ κάθεται ἐκεῖ γιὰ ὄρες, νὰ κουβεντιάξει, νὰ γράφει, νὰ παίξει χαρτιά, νὰ παραλαμβάνει τὴν ἀλληλογραφία του καὶ προπαντὸς νὰ διαβάζει ἀπεριόριστο ἀριθμὸ ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν». (Stefan Zweig, *Ὁ Κόσμος τοῦ Χθές. Αναμνήσεις ἐνὸς Εὐρωπαίου*, μτφρ. Ἀλεξία Καλανταρίδου-Τατιάνα Λιάνη, σσμ.-ἐπίμ. Τατιάνα Λιάνη, Printa, Ἀθήνα 2006.)

Ὁ Anton Kuh, δημοσιογράφος και συγγραφέας, τακτικός θαμώνας τοῦ Café Herrenhof. Ἀπὸ τὸ 1939 πρόσφυγας στὴ Νέα Ὑόρκη, ὅπου ἐργάστηκε ὡς συντάκτης τῆς γερμανόφωνης ἐφημερίδας *Aufbau*.

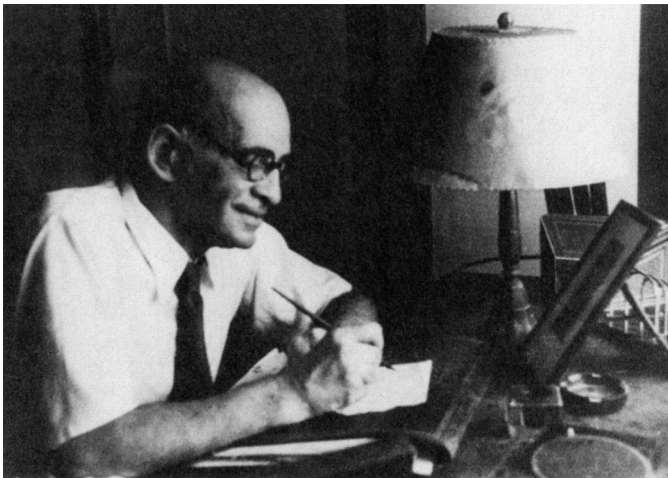
Μόλις πληροφορήθηκε ὁ Πέρουτς τὸν θάνατό του ἀπὸ καρδιακὴ προσβολὴ τὸ 1941 —εἶχαν προηγηθεῖ οἱ αὐτοκτονίες τοῦ Ernst Weiß και τῆς Edith Frank—, ἔγραψε στὸν ἀδελφό του Paul (26.6.1941): «Οἱ πιὸ πολλοὶ πρόσφυγες ἔχουν δυστυχῶς διαβεῖ τὸν Κωκυτὸ και τὸν Πυριφλεγέθοντα».

Ἡ Annie Lifczis, φίλη τοῦ Πέρουτς ἀπὸ τὸ 1929 και ἀργότερα, τὰ χρόνια τῆς ἐξορίας, μεταφράστρια τοῦ ἔργου του, διηγεῖται γιὰ τὶς βραδιὲς ποὺ περνοῦσαν στὸ σπίτι του: «Τοῦ ἄρεσε νὰ μᾶς διαβάζει ἀπὸ τὰ κείμενα ποὺ ἔγραφε τὴν ἴδια μέρα. Ἔτσι γνωρίσαμε, κεφάλαιο τὸ κεφάλαιο, πολλὰ ἀπὸ τὰ βιβλία του. Ἀλλὰ κι ὅταν δὲν μᾶς διάβαζε, ὁ λόγος του ἔβριθε ἀπὸ ιδέες τοῦ πιὸ παράξενου εἴδους. Παρέσυρε τοὺς ἀκροατές του σὲ ἓναν φανταστικὸ κόσμον ποὺ δὲν εἶχε καμία σχέση μὲ τὸ παρὸν και τὴν πραγματικότητα».

Finis Austriae. Βιέννη, καλοκαίρι 1938.
Έβραίοι πολίτες περιμένουν στη σειρά, προκειμένου να πάρουν νόμιμη άδεια μετανάστευσης από τη χώρα.

Ό Λέο Πέρουτς εξόριστος στο Τέλ Άβιβ, μακριά από την πόλη που τόσο αγάπησε. Πιθανώς στα μέσα τής δεκαετίας του '40.

Ὁ Λέο Πέρουτς στὸ κείμενό του μετὰ τὸν τίτλο «Μελωδία τοῦ δρόμου» ἐκφράζει τὴν ἀποστροφή του γιὰ τὸν νέο κόσμον ποὺ ἀναδύθηκε ἀπὸ τὶς στάχτες τῆς Αὐστρουγγαρίας. Στὴν κακοφωνία τῶν μικρῶν ἀγοριῶν ποὺ πουλᾶνε ἐφημερίδες καὶ διαλαλοῦν τὰ νέα —καὶ εἶναι πολλὰ γιὰ τὴν ἢ πρώτη περίοδος τοῦ νέου ἐθνικοῦ κράτους σηματοδεύτηκε ἀπὸ πολιτικὲς ταραχές— ἀντιτάσσει τὴ μελωδία τοῦ τραγουδιοῦ τῆς γηραιᾶς κυρίας. Πρόκειται γιὰ τὸ τραγούδι τοῦ εὐτακτοῦ καί, θαρρεῖς, ἔξω ἀπὸ τὸν χρόνο «Κόσμου τοῦ Χθές», τὴ μελωδία τῆς γηραιᾶς πόλης, τῆς Βιέννης, ποὺ ἀκούγεται πίσω ἀπὸ τὸν *Μαίτη τῆς Δευτέρας Παρουσίας*, σὰν μίαν διαρκῆς ὑπόμνηση τοῦ ἀναπότρεπτοῦ τέλους ποὺ καταφθάνει.

«Ἄν πράγματι ἔλθουν ἔτσι τὰ πράγματα, καὶ καταστήσει ἡ Βιέννη ἕνας περιθωριακὸς καὶ ἐπαρχιώτικος κατσιακότοπος, ἐὰν ἡ Βιέννη ὡς μεγαλοῦπολη πεθαίνει, τότε θὰ ἔχουμε ἐδῶ τὴν ἰδιαιτέρη περίπτωση μιᾶς μελωδίας τῆς πόλης ποὺ πεθαίνει. (...)

Λαχανιασμένοι ἄνθρωποι τρέχουν στὸν δρόμον σὰν νὰ τοὺς κυνηγοῦν τὰ γεγονότα καὶ διαδίδουν φωναχτὰ μετὰ ἄγριο φανατισμὸν νέα ποὺ οὔτε ὑπάρχουν οὔτε ὑπῆρξαν. Ὁ πιτσιρικός ἐκεῖ ἔχει ἀκόμη μπροστά του τὰ μεσημεριανὰ φύλλα. Ἐκεῖνος ὁ ἄλλος πηδάει τὶς ὥρες καὶ ἀναγγέλλει στὸ ἄπλετο φῶς τοῦ ἡλίου τὸ νυχτερινὸ φύλλον τῶν δέκα. Καὶ οἱ δύο ἔχουν δίκιο: εἶναι τέσσερις τὸ ἀπόγευμα. Ἀπέναντι ἡ γηραιὰ κυρία προπορεύεται ἐπίσης ἀπὸ τὸν χρόνο της καὶ δὲν κουράζεται νὰ προφητεύει. Δὲν τὸ φωνάζει. Τὸ τραγουδᾷ. Ἀπὸ ποῦ γνωρίζω αὐτὴ τὴ μελωδία; Αὐτὸν τὸν τόνο τῆς φωνῆς, αὐτὸν τὸν ρυθμὸν τὸν ἔχω ἀκούσει ξανά καὶ ξανά μπροστά στὸ παραθύρι μου, πολὺ πρὶν ἐπιτραπεῖ νὰ διαφημίζονται στοὺς δρόμους τὰ σάπια σκουπίδια μιᾶς μπαγιάτικης ἡμέρας. Τώρα βρίσκεται στὴ γωνία, ἀλλὰ ἡ τραγουδιστὴ φωνὴ της ἀκόμη μοῦ ξυπνᾷ μιὰν ἀνάμνηση. Δὲν καταλαβαίνω πᾶν τὰ λόγια της, μόνον τὸν ρυθμὸ ἀκούω — μοῦ εἶναι πολὺ οἰκείος. Δὲν καλοῦσε κανεὶς ἄραγε κάποτε τὴν ἀνοιξὴ μετὰ τὴν ἴδια μελωδία, ποὺ σήμερα προορίζεται γιὰ ἕναν ἄτακτο σωρὸ τυπωμένου χαρτιοῦ; Πάει πολὺς καιρὸς, ἀλλὰ τότε ἔλεγε κανεὶς: “Λεβάντες! Κενταύριες!”. Μαχάρια, γιὰ πάντα χαμένη ἐποχὴ, ὅταν τὸ μοναδικὸ μῆνυμα μιᾶς εἰρηνικῆς ἡμέρας ἦταν νὰ μπορεῖ νὰ ἀγοράσει κανεὶς λουλούδια, λεβάντες καὶ κενταύριες».

Ἀνωνύμου [Λέο Πέρουτς], *Arbeiter-Zeitung*, 11.6.1919